

Agneta, 20 år

Vi flyttade till Belgien när jag var två år gammal så jag var trespråkig från tvåårsåldern. Hemma talade vi alltid svenska och båda mina föräldrar är svenskspråkiga. Svenska är mitt modersmål.

Jag började väl i förskola när jag var tre år, en engelsk förskola, fast vi hade en fransklärare som också lärde oss franska samtidigt som engelska. Det var en Montessoriförskola så jag lärde ju mej räkna lite, läsa lite och skriva lite ord på engelska och franska. Jag kommer ihåg att "b" och "d" var svårt att hålla isär, men det var det för alla nästan då. Läsa var inte svårt och vi läste korta sagor. Men alfabetet har jag alltid haft svårt att lära mej helt från A till Ö på engelska och franska.

Hemma lärde jag mej skriva på svenska, mamma och så. Det var ju svårt när det skulle vara dubbelbokstav på svenska eftersom det inte alltid var det på engelska och franska. Vi pratade alltid svenska hemma och pratade väldigt mycket för jag var ensam barn. Och alla sagor hemma var på svenska. Mamma och pappa läste väldigt mycket för mej varje kväll för att jag inte skulle tappa svenskan.

GRUNDSKOLAN

När jag var fem år började jag en belgisk internationell skola. Då hade jag franska. Och det var en timme om dan då vi hade engelska. Det var roligt och vi hade snälla fröknar. Engelskan var ju kul och det var jag väl också bra på. Franska var kanske inte lika roligt. Fransk grammatik var kanske inte det roligaste att lära sej när man var liten. Det var bara en svensk i klassen. Dom andra var belgare och nån kom från England eller USA. Min bästis var svensk, men vi pratade också franska eller engelska eftersom vi umgicks med andra och då kunde vi ju inte prata svenska mellan oss.

Matte var kul. Vi hade väldigt mycket matte, plus och minus i ettan, gånger och division i tvåan och högre matte i trean. Multiplikationstabellen fick jag lära mej hur den fungerade, inte utantill. Jag lärde den kanske på ett annat sätt än vad alla andra lärde sej. Men vissa är fortfarande svåra när det gäller att komma ihåg dom snabbt. Jag kommer ihåg att sju gånger sju tog jättelång tid för mej att lära mej för 49 var ett sånt ojämnt tal, tyckte jag. Det var ett fullt tal som jag inte kunde lära mej.

Gymnastik tyckte jag inte om och gör det fortfarande inte. Jag har inget bollsinne och kan inte fånga bollar.

Pappa och framför allt mamma hjälpte mej med läxorna. Det var väldigt mycket glosor. Det är så det franska skolsystemet fungerar. Det är ganska hårt. Ibland i andra klass hade vi 200 glosor och förhördes på allihopa skriftligt. Fröken sa dom på franska och så skulle vi skriva dom på franska. Min stavning var ju aldrig bra. Jag trodde att det var eftersom jag hade tre språk så blandades dom ihop. Mamma förhörde mej på glosorna flera gånger och jag jobbade hårt. Men det gjorde väl alla i fransk skola. Mina betyg var okej, men jag fick minus för stavningen.

Jag läste böcker man skulle läsa i skolan. Det var väl kul att läsa då, men jag hade roligare saker att göra än att läsa på min fritid. Det var väl Kalle Anka och Bamse jag läste själv. Det tog ganska lång tid innan jag började läsa mycket själv. Ja, då var jag väl 12, 13 år. Skriva tyckte jag var kul, men det var ju mest meningar på teckningar och så. Jag har kvar teckningar från när jag var liten och skrev på svenska. Och jag stavade ju "själv" med ch och e, "chelv". Det såg väldigt knäppt ut.

När jag gått tre år i skolan och var nio år flyttade vi hem till Sverige. Då gick jag om trean, för mamma trodde det var viktigt att komma med jämnåriga klasskamrater. Jag hade ju hellre velat börja kanske i fyran, femman eller till och med sexan. Och jag var väl kanske lite mer lillgammal än dom andra i min klass för det var ändå en helt annan kultur i Belgien. Men jag tänkte inte så mycket på det. Jag fick ingen stimulans av skolan alls första året. Det kom ju ända till sjuan innan dom kom ikapp mej i matte. Och engelskan, det var samma sak. Dom hade ju knappt börjat lära sej engelska när jag kom. Och franska började vi läsa lite i sexan, men det var ju nybörjarfranska. Och jag fick ingen extra hjälp. Mamma var arg på skolan, för hon ville också att jag skulle få hemspråk när jag

kom, alltså i franska, eftersom jag hade det som andra modersmål. Men eftersom jag inte hade någon förälder som var därifrån så fick jag inte det. Så jag har ju tappat jättemycket i franska. Så ofta var det väl att franskalärare och engelskalärare var irriterade på mej för att jag var bättre i franska och engelska än vad dom var. Så jag fick inte nåt ut då heller.

Vissa saker hade jag ju läst tidigare och vissa hade jag inte läst tidigare. Men det gick väl bra. Historia och geografi hade jag haft innan jag kom till Sverige. Årtal har jag fortfarande svårt att lära mej, och namn är också svårt. Namn på orter var annorlunda, för då kan man ju ändå relatera till nånting som man kanske kommer ihåg från den platsen. Och jag var ganska berest så jag hade sett några av platserna vi läste om. Det är bara länder som jag inte varit i som kan vara svårt att skilja åt. Även i Montessoriförskolan hade vi en del geografi. Vi hade pussel med världsdelarna och ett med Europa och så skulle man sätta dit flaggorna och huvudstäderna. Så jag tror det var därför jag kunde det.

Den svenska stavningen gick inte så bra. Så i början fick jag gå till någon dyslexitant en gång i veckan under svensklektionerna och öva dubbelkonsonant och "b" och "d". Jag tyckte inte det var roligt utan hade hellre stannat kvar tillsammans med resten av klassen. Det var den hjälp jag fick.

Det var inte speciellt bra lärare på skolan. Det var en stökig klass och allmänt dålig stämning på skolan, så i mitten av fjärde klass bytte jag skola. Det var väl en trevligare skola, så där träffade jag mina trevligaste kompisar som jag fortfarande är bästa kompis med. Fortfarande var skolan ingen utmaning. Jag satt nog och ritade ganska mycket på lektionerna. Men jag följde med delvis, det gjorde jag. Jag har inte minne av att jag hade så mycket prov direkt eller att jag pluggade över huvud taget nästan. Jag tyckte om skolan och det var inte så jobbigt heller.

Jag såg mej inte själv som någon som hade svårigheter. Fast mamma läste fortfarande på kvällarna för mej när jag gick i sexan, eller i sjuan kanske till och med. Jag kan inte komma ihåg att jag tyckte det var jobbigt att läsa, men det var ju betydligt skönare när mamma gjorde det. Jag hade inget intresse för det.

När jag började högstadiet bytte jag skola och fick många nya klasskamrater. Matte, det har jag ju alltid varit intresserad av, så det var kanske därför det gick bra. Vi fick fysik och kemi också, men det var inte så

jättesvårt heller. Vi bytte lärare väldigt ofta i kemi och matte, tyvärr. För vår första lärare fick vi ha ett sånt här litet häfte, en bok som han kallade fuskboken för att vi fick skriva ner precis vad vi ville. Men sen kom en annan lärare och han döpte om den till formelsamling, men det var ju samma sak. Så då behövde jag inte lära mej att komma ihåg formler. Det var fortfarande svårt med årtal och namn i historia och SO-ämnena.

Uppsatsskrivning var roligt men det var mycket rött när det kom tillbaka. Det var särskrivning och när det ska vara dubbel-m och dubbel-t. Och i vissa fall blandade jag fortfarande ihop bokstäverna, "r" och "n", och "m" och "b" har jag för mej. Det var fortfarande stavningen som var fel. Jag har för mej att vi var två eller tre stycken som gick iväg på extraundervisning. Men dom var så himla långt efter mej, så jag slutade gå på det för det gav mej ingenting. Jag brydde mej inte speciellt mycket om att jag inte kunde stava och trodde det var för jag vuxit upp med tre språk. Många av felen jag gör är från andra språk. Jag hade jätteproblem med sje-ljuden därför att jag tyckte dom skulle stavas med ch som på engelska och franska. Och så har jag svårt att skilja på "e" och "ä", och på "å" och "o". Man såg ju alltid vad jag menade och det var väl det som var vitsen, tyckte jag. Det såg så fult ut när det var så mycket rött i berättelserna, men det var inte så jättefarligt. Ibland skrev jag berättelser på engelska också. Men då var det också ganska mycket rött för jag har ju aldrig kunnat stava på något språk. Nu stavar jag nog bäst på svenska, bara för att jag har stimulans i det, och sämst på franska.

Anteckna behövde vi inte göra, men några gånger ritade vi av mindmap från tavlan. Jag har ju svårt att skriva samtidigt som jag lyssnar, för då ska jag ju både läsa det på tavlan, skriva det och lyssna på vad läraren pratar. Så det var lite jobbigt. Då stängde jag väl av läraren så länge och så skrev jag bara och så fick jag lyssna senare.

Jag började plugga mer själv för då hjälpte inte mamma mej så mycket. Jag klarade det själv och det var inga problem. SO-ämnena kommer jag ihåg att det var jobbigt att hinna läsa ibland för det var längre att läsa. Och om det är tjockt med text, som är ganska liten, då läser jag bara samma rad en gång till om jag inte håller fingret under. Eller jag lade en linjal eller penna under som jag flyttade ner för varje rad. Jag märkte själv att jag var långsammare än andra på att läsa. Vi hade sån här tyst läsning

tror jag det hette. Ofta fick man väl samma bok som alla läste. Och då märkte jag att jag läste långsammare.

På högstadiet hade jag börjat läsa mera själv både på svenska och engelska. Jag läste skräplitteratur för det hade vi mycket av hemma. Och det var roligt att läsa. Jag skrev lite poesi, det gjorde jag, men inte några längre texter.

EFTER GRUNDSKOLAN

Vi var den första kullen som var tvungna att ha betyg för att komma in på ett gymnasium. Så det blev ju väldigt viktigt, det viktigaste betyget i hela mitt liv. Det var MVG och VG, och G i gymnastik. Jag jobbade precis så mycket jag behövde, men det var inte så att jag var överambitiös direkt. Jag tyckte det var lite roligt att lära känna nya, så jag började på ett annat gymnasium än mina kompisar. Det var med inriktning samhälle, ekonomi, Europa, engelska. Jag fick själv bestämma var jag skulle gå, men jag tror att mamma såg det som positivt att jag valde den här linjen. Vi hade mycket undervisning på engelska och det tyckte jag var roligt. I tvåan fick vi åka till Cambridge på studieresa, och i trean hade vi en månads praktik i London.

Det gick väl bra på gymnasiet. Engelska gick väl bäst. I svenska hade jag en lärare som inte tyckte om mej, samma som i franska. Fortfarande fick jag bara VG i franska därför att jag kunde inte stava, tyckte hon, och gjorde vissa grammatiska fel. Men det var ju bara för att jag inte visste om det skulle vara "é" eller "er" på slutet för det har olika grammatiska betydelser. Men det låter ju likadant. Så jag pratade ju grammatiskt rätt, men när jag stavade så blev det grammatiskt fel. Och så hade jag väl ett ungdomligare språk än skolfranskan skulle vara. I tvåan hade vi nationellt prov i franska och då fick jag nästan alla rätt på det. Det var läsförståelse, ordförståelse och hörövning och inte så stor betoning på stavning. Då fick jag MVG.

Så i trean bytte jag då till italienska. Jag fick för mej att jag skulle till Italien efter gymnasiet och plugga design. Och jag antog att jag hade lätt för språk eftersom jag är trespråkig. Det var första gången jag lärde mej ett nytt språk och det var ett helt annat sätt att lära sej. Det är väl lättare

när man bor i landet och använder språket. Så jag blev väl förvånad att det inte gick speciellt bra. Franskan och engelskan hade alltid gått så bra så jag antog ju att italienska skulle väl gå lika bra. Min stavning var ju förskräcklig där också och jag försökte stava som på franska. Och grammatiken, det var liksom tvärtemot franskan. Och så var det svårt att komma ihåg orden, vad dom betydde. Så det blev ju förvirrat. Jag försökte faktiskt från början, men när jag märkte att det inte gick nåt bra, då hade jag ingen lust direkt och ansträngde mej inte speciellt mycket.

När jag började på gymnasiet fick vi göra en massa test hos specialläraren på skolan. Och då såg hon väl att jag hade dyslexi. Hon tyckte jag skulle gå till en riktig logoped och få papper på det. Så det gjorde jag. Jag fick ju en massa papper, men jag vet inte om jag nån gång ens läst igenom dom. Hon skrev att jag borde få hjälp och längre tid på skrivningar, men jag fick ingen extra hjälp alls. Jag var ju fortfarande lika dålig på att stava så det gjorde väl ingen skillnad om jag hade dyslexi eller inte. Det brydde jag mej inte mycket om. Men sen fick jag reda på att jag fick längre tid på högskoleprovet. Jag läste ju nästan lika fort som alla mina kamrater, men jag fick fortfarande nästan dubbelt så lång tid. Så det var skönt. Sen när jag pratade med andra dyslektiker märkte jag att jag har ganska lätta problem. Jag hade tid att läsa alla texterna flera gånger och dom hade inte ens hunnit läsa dem en gång. Men det känns ju lite fuskigt att alla dyslektiker dras över samma kam för vi är ju så himla olika. Jag borde egentligen inte ha dubbel tid eftersom jag läser lika fort som nästan vem som helst annars. Man kanske borde få olika lång tid beroende på hur grav dyslexi man har.

Det var ordförståelsen det gick sämst på, men jag anser ändå att jag har ett ganska gott ordförråd. Alternativen var väldigt lika och sen skulle man försöka använda orden i rätt sammanhang och då var det väldigt svårt att hitta den exakta betydelsen. Men det tror jag inte har med min dyslexi att göra.

Det var sista året på gymnasiet jag gjorde högskoleprovet. Jag gjorde väl nog det bara för att tävla med mina halvsysstrar om vem som kunde få högst. Så det var lite en kul grej att testa också. Och sen tänkte jag att det är alltid bra, för jag visste inte vad jag skulle söka. Så jag tänkte att om jag får jättebra på det så kan jag ju söka in till nånting som jag inte haft

möjlighet att söka på mina betyg. Och jag kom in på samhällsbyggnad på KTH på grund av högskoleprovet.

I DAG

Det har varit kämpigt det här första året på utbildningen, men det är det för alla, speciellt för oss som gått samhälle. Väldigt många har hoppat av, eftersom dom tyckte att det var för svårt. Det är mycket föreläsningar och såna där räknestugor, eftersom vi nästan bara har matte och fysik första året. Jag sitter på skolan från åtta till åtta och på helgerna pluggar man. Det är mycket litteratur på engelska och väldigt avancerad fackligt. Det är väldigt många ord i fysiken som jag kanske inte ens skulle veta vad dom betyder på svenska, och då blir det kanske svårare på engelska. Jag har ju lärt mej nya ord på engelska, som jag kanske inte skulle lärt mej annars.

Det är flera mattekurser som jag nästan klarat men som jag har några tentor kvar på. Det har varit jättestora kurser, åttapoängskurser, och man får inte CSN-poängen förrän man klarat hela kursen. Än så länge har jag 18 poäng men måste klara 25 för att få CSN nästa år. Men det ska jag jobba med i sommar. Det är inga problem. Jag kanske borde tagit ett tekniskt basår och lärt mej lite mer matte innan i stället för på sex veckor som jag fick göra nu. Men det känns så trist eftersom det är så lång utbildning ändå, att ta ett år när jag inte är tvungen till det.

Som dyslektiker får jag anteckningshjälp om jag vill. Jag antecknar ju aldrig under föreläsningar för då lyssnar jag inte ordentligt. Och det har jag lärt mej, att lyssna ordentligt. Anteckningshjälp har jag inte använt hittills, men ibland kopierar jag kompisars anteckningar. Det är svårt att läsa andras anteckningar. Jag tycker inte om att läsa andras handstil. En tjej skriver ner nästan allt och då kan jag sortera själv vad jag vill ha. Sen får jag låna en CD-spelare och talböcker, men det gör jag inte heller. Jag ansökte om CD-spelaren i höstas, när jag började på KTH, och fick den i april. Då var det för sent att beställa talböcker för de skulle inte komma förrän kursen var slut. Men det hade varit skönt att ha, även om det bara är när jag är trött som jag läser långsammare. Men CD-spelaren har jag ju kvar så den kommer jag ju att kunna använda mej av. Egentligen är det konstigt att kalla alla för dyslektiker för vi är ju så himla olika. Jag kan

inte komma ihåg saker. Det är där det ligger, men sen så är det ju skönt att slippa anstränga sej för att läsa och bara lyssna på en bok kanske. Hittills har jag inte gjort det, aldrig i hela mitt liv.

Nu när jag har min egen kurslitteratur så kanske jag stryker under mera eller så antecknar jag. För om jag stryker under måste jag gå igenom hela texten och kanske bläddra igenom 50 sidor för att hitta en ekvation. Så jag har ett papper bredvid när jag läser och skriver ner det viktiga. Då behöver jag bara läsa texten en gång. Det har jag märkt är bra. Så jag gör alltid en sammanfattning på kanske två A4-sidor på allting jag ska kunna till en tenta. Och så kan jag titta på dom i stället för att bläddra sida efter sida i boken. Det har fungerat väldigt bra.

Sedan kan jag be föreläsaren om alla over-header kopierade och jag kan få sitta själv och sitta längre på tentor. Ganska mycket längre faktiskt, sju timmar i stället för fem. Det är skönt så slipper man känna sej stressad. Jag utnyttjar sällan all den tiden som jag får extra för så långsam är jag ändå inte. Det är bara när det är väldigt korta tentor som det behövs. Resten av klassen får en timme mens jag får två.

Mitt problem är att komma på formler. Jag har rätt till att få en formelsamling. Det är väl det jag känner att jag verkligen borde ha. Och det är det jag verkligen inte får. Jag får det bara om examinatorn godkänner det. Och det gör inte examinatorn. Så jag har diskuterat med honom flera gånger, men han tycker att det är en del av att läsa matte att kunna formlerna. Det jag lägger ner mest energi på är att lära formlerna utantill. Och det känns lite onödigt när jag hade kunnat lära mej mer hur matten fungerar i stället. På fysiken får vi ha med oss ett A4-papper med vad vi vill på, så då får vi ta med formlerna. Men i matten får jag inte det. Jag skriver ner formlerna om och om igen på ett papper så att jag försöker lära mej dom på det sättet. Men direkt efter tentan är dom borta, om jag ens kommer på dom på tentan. Det är trist att missa en tenta bara för att jag inte kommer ihåg formeln.

Telefonnummer är också svårt att komma ihåg. Jag kan jättestor och kan fortfarande blanda ihop mitt hemnummer med mina kompisars. Jag har börjat lära mej mammas mobilnummer, men det har tagit ett och ett halvt, två år.

Jag använder inte datorn för det är inte så jättemycket att skriva. Förra

terminen var det en kurs om samhällsbyggnadsprocessen och då skrev vi en del uppsatser. Och då gör vi det på datorn. Det är skönt med rättstavningen i Word för min stavning är inte så jättebra. Problemet är att den inte känner igen ord i sammanhang. Så ibland när jag stavar ett ord fel så blir det ju rätt, fast det är fel för det betyder nånting annat. Men bara jag läser igenom några gånger så brukar jag hitta feLEN ändå.

Läser gör jag på tunnelbanan för jag måste åka 45 min varje dag till skolan. Så jag läser ganska mycket skönlitteratur då, lite blandat, ibland lite tyngre litteratur som "Brott och straff". Läsningen går lite långsammare än för andra, men inte mycket, men om jag är trött så hoppar jag över ord och då måste jag läsa om en mening flera gånger för att förstå innebörden. Textremsan på TV hinner jag med, men min engelska är så pass bra så jag läser den sällan ändå.

Från början läste jag Metro på morgnarna, men det är samma saker varje gång så jag tröttnade. Nyheter lyssnar jag på varje morgon på radion och på kvällarna på fyran och tvåan. Sen läser jag lite tjejtidningar ibland men inte så jätteofta.

Jag känner ju aldrig att jag har haft särskilt svårt med skolan egentligen. Jag har tyckt att det varit ganska kul med skola. Mamma satt väl med mej ibland och hjälpte mej med läxorna, men alla små barn får väl hjälp av sina föräldrar.

Läsa har inte varit svårt utan det är stavningen som är mitt problem. Och att jag inte kan komma ihåg sånt som telefonnummer, namn, årtal och formler. Sen kan det vara svårt att slå upp saker i slutet av alfabetet. Jag har behövt jobba ganska mycket med det och det tog ganska lång tid innan jag kunde rabbla det jättebra. Och så märker jag fortfarande i scouterna, där jag är ledare, att det är svårt med chiffer. När jag gör det snabbt så kan det bli fel, och det är svårt att komma ihåg hela slutet.

När jag lärde mej att läsa och om jag hade lust att läsa, det är ju två olika saker. Jag hade ju kunnat läsa med flyt säkert när jag var sju. Men jag hade ju ingen lust kanske. Jag var inte intresserad. Jag läste ju Kalle Anka och Bamse själv, om mamma och pappa inte hade tid. Och det var ju inte så jobbigt att läsa. Men sen så kom ju Kittyböckerna när jag var tio, elva år och då fick jag lust att läsa. Ibland läste mamma dom på kvällarna och sen på somrarna ibland läste jag själv. Nu tycker jag det är kul att läsa. Jag

läste just ut min bok i går, lite mer skräplitteratur och nu började jag på Victor Hugo på franska, ”L’homme qui rit”. Då har jag med mej en ordlista för att kunna slå upp ord.

Skriva har jag inte haft nåt intresse av. Jag har inte svårt att uttrycka mej i ord. I uppsatser och specialarbeten kan jag använda ett bra språk med avancerade ord, men det är ju för att jag måste och kanske inte för att jag tycker det är kul att skriva. Jag mailar en del till kompisar, men det är ju ett annat språk.

Det är skolans skyldighet att se till att alla kan läsa och skriva. Så det är viktigt att göra undersökningar nästan varje år från ettan till femman av läsförståelse och liknande så man kan fånga upp dem som inte klarar det. Jag gjorde ju ingen ordentlig utredning förräns jag gick i gymnasiet. Och det var ju konstigt att ingen såg det innan kanske, men man trodde att den dåliga stavningen hängde ihop med att jag hade flera språk. Oberoende av vad det beror på så måste man ju fortfarande göra nåt åt det att jag stavar fel. När jag fick diagnosen dyslexi var det väl inte så oväntat. Jag visste ju att jag inte kunde stava och att jag läste lite långsammare än andra. Det var ju ingen nyhet. Jag brydde mej inte så mycket om det, men det är jätteskönt att få sitta längre på tentor, även fast jag kanske inte förtjänar det. Det är ju bara två rader man läser så jag ser egentligen inte anledningen varför jag ska ha längre tid. Det är väldigt många som förstår problemet långsammare än mej, även fast dom kan läsa snabbare.